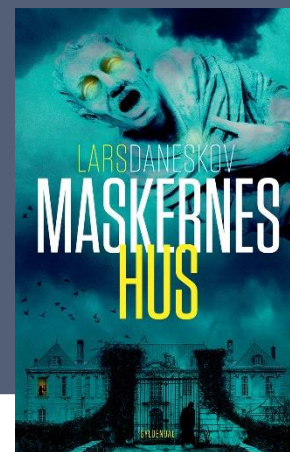

Maskernes hus

Indledning

I litteraturluiden til Maskernes hus kan du finde inspiration til, hvordan du sammen med dine elever kan arbejde med værket i danskundervisningen. Guiden rummer en række konkrete undervisningsforslag, som du kan tage og bruge, eller som du kan vælge at bygge videre på.

Målgruppe

5.-7. klasse

Forfatter

Sanne Paustian Billesbølle

Om værket

Maskernes hus af Lars Daneskov er en spøgelseshistorie om skilsmisse og savn og en gammel dame uden øjenbryn. En historie om at miste det, man havde, og møde det, man ikke har lyst til at vide, findes. Pigen Cornelia flytter ind i et gammelt hus sammen med sin mor, der netop er blevet skilt fra Cornelias far. Faren har fået en ny kæreste, og huset skal være en ny start for den lille familie. Men Cornelia har på ingen måde lyst til at bo der. Eller lyst til sit nye liv i det gamle hus. I huset er der skygger på væggene, nogen der banker på om natten og skridt fra den tomme lejlighed ovenpå. Mystiske personer dukker op, og Cornelia mærker fra begyndelsen, at noget er helt galt i det, alle kalder maskernes hus.

Værket kan bruges som en eksemplarisk gyserfortælling i undervisningen med sin brug af uhyggelige virkemidler. Men værket er også en tematisk fortælling om en pige i en svær livssituation, der må gennemgå en udvikling og lære at tackle både de indre og de ydre spørgsmål. Værket indeholder altså masser af gods til brug i danskundervisningen.

Om forfatteren

Lars Daneskov er født i Vejle i 1963 og uddannet journalist. Som forfatter er Lars Daneskov især kendt for sin *Osteserie*, der handler om drengen Anton, som bor sammen med sin mor, *Ostedamen*. Lars Daneskov debuterede i 2008 med "*Godmorgenhistorier*", som er morgenvækning for børn i fortælleform.

Lars Daneskov er blandt andre inspireret af Ole Lund Kirkegaard, Astrid Lindgren, Kim Fupz Aakeson og Bjarne Reuter. Flere vil sikkert kunne genkende både humoren og det tankevækkende i Lars Daneskovs forfatterskab, som er elementer han deler med sine inspirationskilder. *Maskernes hus* leder på flere måder også tankerne hen på Bjarne Reuters gyserklassiker 7.a.

Læseprocessen

Maskernes hus blev oprindeligt udgivet som en lydfortælling. Lydfortællingen er mere end "bare" en lydbog, da de uhyggelige lydeffekter og musikken er med til at skabe stemningen og præge læseoplevelsen. Lydfortællingen er indtalt af Lars Daneskov selv. I undervisningen kan du vælge at bruge enten bogen eller lydfortællingen eller at veksle mellem dem. Guiden her rummer aktiviteter til begge dele.

Sæt scenen

Bogen vil for nogen være uhyggelig, så det er op til dig som lærer at vurdere, om der skal skrues op for uhyggen under læsningen, eller om der er behov for trygge og hyggelige rammer. Hvis I lytter til lydfortællingen, kan det fx gøres i mørke eller med lukkede øjne. I kan også tage bogen med ud og lytte eller læse den et uhyggeligt sted, fx på en kirkegård, i et forladt hus eller i en ruin, hvis det findes i lokalområdet. Du kan også sætte scenen i klasselokalet ved at sætte uhyggelig musik på og medbringe remedier som fx masker, stearinlys og lign.

Overvej, hvor meget af bogen, der skal læses i fællesskab, og hvor meget der skal læses i grupper eller alene.

Overblik over handlingen

For at fastholde overblikket over handlingsforløbet kan eleverne under læsningen efter hvert kapitel dokumentere handlingen. Der er 11 kapitler i det hele (fra 10-0).

Dokumenteringen kan være, at klassen i fællesskab laver en kapiteloversigt på et stykke farvet karton udformet som en maske. På maskerne skrives:

- Kapitelnummer.
- Et citat, der siger noget centralt om teksten.

- Tre uhyggelige ord/sætninger fra teksten.
- En oversigt over de personer, der medvirker.
- Evt. en illustration, der visuelt kan fastholde handlingen.

Oversigten kan bruges i det videre litteraturarbejde som et sted, hvor eleverne kan hente ord, citater mv.

Du kan også indlægge læsestop undervejs – fx under højtlesning og lytning – hvor eleverne får mulighed for at tale om deres umiddelbare oplevelse af teksten og forventninger til det videre handlingsforløb.

På jagt efter uhyggen

For at give eleverne en forståelse af hvordan tekstens virkemidler skaber stemning og påvirker læserens oplevelse, kan eleverne gå på jagt efter uhyggelige elementer. Allerede i første kapitel (kapitel 10) lægges mange spor ud, som varsler, at noget uhyggeligt er under opsejling.

Eleverne kan lytte eller læse første kapitel grundigt igennem med stop undervejs i grupper eller med en makker. Dette kan gøres, når hele bogen er læst, eller når første kapitel er læst/oplevet første gang.

Alternativt kan du fordele de forskellige elementer/spor i klassen, så hvert makkerpar eller gruppe går på jagt efter noget bestemt, fx så en gruppe har fokus på "uhyggelige ord", en anden på "varsler og forudsigelser" osv. Her er altså tale om en form for kollaborativ læring, hvor eleverne indsamler forskellig viden, som de deler i fællesskabet til sidst.

På jagt i teksten

Læs første kapitel med en blyant i hånden. Find alle de steder i teksten, der er uhyggelige eller varsler at noget uhyggeligt vil ske, og skriv dem ned i en note.

Gå på jagt efter:

- Uhyggelige ord (fx skrigene stenansigter side 7)
- Varsler eller forudsigelser (fx Det var slutningen af november, og frosten var på vej side 6)
- Sansord og -sætninger: lyde, lugte etc. (fx ... blæseren sendte sin kvælende luft lige i ansigtet på hende side 5)
- Beskrivelser af følelser (... hvis hun skulle sige noget nu, ville hun begynde at græde side 10)
- Symboler, metaforer og besjælinger/personifikation (fx navnesymbolik: Schwartz = sort, Tårnet så trist ud side 10)

Måske forudsætter ovenstående, at eleverne arbejder med eller repeterer de faglige begreber. Her kan I anvende Dansklex. Fx kan artiklen om "sprogliche virkemidler" og "billedsprog" være oplagt at [inddrage](#).

På jagt i lydsporet

Lyt til første kapitel med en blyant i hånden. Noter undervejs alle de steder, hvor der er uhyggelige elementer, der er med til at skabe den uhyggelige stemning.

Gå på jagt efter:

- Atmosfærelid – baggrundslid i form af en lydkulisse, der kan give indtrykket af at være på bestemt sted, fx en café eller udenfor.
- Effektlid – lydeffekter, fx en dør, der knirker, fodtrin eller et skrig.
- Speak – en fortællerstemme. Her kan lægges særlig vægt på stemmeføringen.
- Underlægningsmusik – baggrundsmusik, der er med til at skabe stemning.

Bytte byttedyr

Når første kapitel er gennemgået, er det tid til, at jagtens udbytte skal byttes.

Denne udveksling kan foregå på flere måder:

- Lav en padlet med de forskellige punkter, fx i kasser eller spalter, og lad grupperne hver især fylde dem ud, så klassen til sidst har en samlet oversigt.
- Lav en mundtlig overlevering, hvor eleverne skifter makker og udveksler bytte, indtil alle har været alle områderne igennem.

I kan afrunde med en fælles snak i klassen, hvor eleverne præsenterer og kvalificerer deres fund i teksten.

Forslag til igangsættende spørgsmål:

- Hvordan oplevede I første kapitel? Hvilke følelser vækkede det i jer?
- Hvilke forventninger fik I til resten af fortællingen?
- Lagde I mærke til de forskellige virkemidler ved første læsning/lytning?
- Blev du påvirket af virkemidlerne? Hvilke? Kom I i en særlig stemning?
- Hvilken stemning skaber virkemidlerne?

3 – 2 – 1 – nu!

Maskernes hus har en noget anderledes komposition, da kapitelrækkefølgen er omvendt. Første kapitel kaldes kapitel 10, og så tælles der ellers nedad til 0. Måske har eleverne selv undret sig over dette, da de læste romanen. Hvis denne undren opstår, kan der tages en snak om: Hvorfor denne rækkefølge? Hvilken betydning har den for teksten?

Betydningen af det kompositoriske træk kan tolkes på flere måder. Mulige fortolkninger kunne være, at det er gjort for at opbygge spændingen. Kapitlerne fungerer som en nedtælling. Men en nedtælling til hvad? Det ved læseren ikke, men det kan pirre læserens nysgerrighed og vække lysten til at læse videre for at finde ud af det. Typografien i kapiteloverskrifterne kan underbygge tesen om, at der skal bygges en uhyggelig stemning op. Er det nedtælling til, at noget slemt vil ske? Eller er det en nedtælling til, at brikkerne og livet endelig falder på plads for vores hovedperson?

Bogbente

Eleverne kan lave en bogbento, når de skal nærme sig tekstens temaer. En bogbento er en visuel opstilling, et slags stilleben, hvor bogen bliver sat i scene med forskellige genstande eller elementer, der siger noget centralt om handlingen. Denne opstilling tager man et billede af. I arbejdet med *Maskernes hus* kan eleverne fx gøre følgende:

1. Læg bogen på gulvet.
2. Placer følgende elementer rundt om: en nøgle til et hus evt. i en nøglering med en blæksprutte, en trist maske, en sort hat, kunstigt sne med fodspor, et hjerte delt i to eller hvad man nu kan finde frem til og finde på af genstande, der går i igen i bogen eller kan symbolisere bogens temaer.
3. Hæng alle billederne ved siden af hinanden i klassen.
4. Tal om forskelle og ligheder på jeres bogbentos.

Hovedpersonen Cornelia

Cornelia står i en livssituation, hvor der er mange følelser på spil. Følelserne er i det hele taget et vægtigt element i fortællingen. For at forstå denne livssituation, der er præget af forældrenes skilsmisse, kan eleverne dykke ned i Cornelias følelsesmæssige udvikling.

- Klassen vælger fire følelser, som de synes er de mest centrale i Cornelias følelsesliv. Det kan fx være: Trist, bange, vrede, håbefuld. I hvert hjørne af klassen placeres et

skilt, hvor den pågældende følelse står noteret. Brug kapiteloversigten, som blev lavet for at skabe overblik over handlingen. Gennemgå kapitlerne en efter en (eller et par udvalgte). Ved hvert kapitel skal eleverne stille sig i det hjørne med den følelse, de synes, passer bedst. Hvis der er elever i forskellige hjørner, så tag en dialog om, hvorfor de har valgt, som de gjorde. Denne øvelse kan også gøres i selve læseprocessen, men så skal de fire følelser defineres af læreren på forhånd.

- Som i ovenstående forslag vælges fire følelser, som anbringes i hjørnerne af klassen. Undervejs i læseprocessen skal eleverne efter hvert kapitel sætte en post.it med kapitelnummeret i det hjørne, de synes, passer på Cornelias følelser.

Begge øvelser kan afsluttes med en fælles opsamling, hvor der fokuseres på Cornelias følelsesmæssige udvikling gennem bogen. Cornelias udvikling kan også visualiseres på andre måder, fx ved, at eleverne tegner en maske for hvert kapitel, der udtrykker den specifikke følelse, der dominerer det enkelte kapitel. Alternativt kan eleverne skrive en statusopdatering ved hvert kapitel eller et tweet med Cornelia som afsender.

Når følelser bliver til spøgelse

Følelserne spiller en central rolle i fortællingen om Cornelia. Efterhånden som fortællingen udfoldes, bliver det tydeligt, at spøgelse bliver tiltrukket af Cornelias tristhed og sorg over forældrenes skilsmisse og farens svigt. Faktisk er Cornelia grunden til, at spøgelse overhovedet er der, og da vi som læsere sammen med hende når til den erkendelse, bliver det også tydeligt, at den eneste vej frem er at se spøgelse i øjnene, tage favntag med dem og få bearbejde dem. Cornelia må hjælpe sin mor til at blive forløst og får selv hjælp af sin nye ven Arthur.

Hele fortællingen om spøgelse kan læses som en allegori på Cornelias situation og følelsesliv. Måske er spøgelse ikke ægte men derimod en gestaltning af Cornelias følelser, hvor budskabet er, at du ikke kan flygte fra dine følelser, men du bliver derimod nødt til at tage livtag med dem. Ellers vil de hjemsege dig og gøre det hele værre. En sådan læsning understøttes netop af, at moren ikke oplever det samme, og det gør hun måske ikke, da hun fortrænger sine følelser og det, der sker omkring hende.

Spøgelsesafstemning

For at få eleverne ført på sporet af en fortolkning, kan I starte med at fokusere på, hvorvidt personerne i fortællingen er virkelige eller ej, og hvad de repræsenterer. Lav en afstemning, fx i Kahoot om følgende personer:

- Schwartz

- Cornelia
- Moren
- Faren
- Fanny
- Esther (den gamle dame)
- Erland (overboen)
- Arthur

Ved hver person skal der være to valgmuligheder: menneske eller spøgelse. Eleverne skal så stemme på, om de tror det ene eller det andet. Afstemningerne skal følges op af en samtale, som kan blive særlig interessant, hvis der er modsatrettede bud. Afstemningen kan evt. afvikles flere gange undervejs i læsningen, da der vil være flere af personerne, man kan være i tvivl om, og hvor det ændrer sig undervejs. Faren og Fanny møder vi ikke i fortællingen, men meget tyder på, at de begge findes. De er dog stadig interessante at have med, da det kan få eleverne til at tænke helt ud af boksen, hvis de skal forestille sig, at de kun eksisterer i Cornelias fantasi. Arthur er særlig interessant, da det først i bogens sidste sætning afsløres, om han er et levende menneske.

Efter afstemningen kan I tale med afsæt i følgende spørgsmål:

- Hvad har spøgelserne til fælles? (lugte, lyde, kulde, navnesymbolik)
- Hvad er spøgelsernes funktion? Hvad siger de? Hvilke budskaber kommer de med? Hvorfor skræmmer de Cornelia?
- Hvad kan spøgelserne hjælpe Cornelia med? Er de farlige eller er de hjælpsomme?
- Hvad sker der med spøgelserne til slut?
- Hvordan kan menneskerne hjælpe hinanden? Kan de klare det uden spøgelsernes hjælp?
- Tror I, at spøgelserne findes, eller er det noget, der foregår i Cornelias fantasi? Find beviser for og imod.
- Hvorfor har forfatteren valgt at gøre fortællingen om en skilsmisse til en spøgelseshistorie? Hvad vil fortællingen os? Vil forfatteren kun have os til at gyse, eller er der mere på spil?

Citater, der siger det hele

For at komme videre med fortolkningsprocessen kan eleverne gå på jagt efter centrale citater fra romanen.

Lad eleverne udvælge centrale citater fra teksten. De skal dernæst lave en maske i karton, hvorpå de skriver citaterne. Maskerne samles til sidst i stort et *citaterhus*, som enten kan tegnes på tavlen eller laves i karton.

Eleverne kan dernæst udforske citaterne i små hold og tale sammen om dem.

En anden måde at arbejde med citater på kan være ved at lave en *citafirkant*.

Del klassen i grupper med 4-5 elever. Hver elev i gruppen får et citat, så der er fire eller fem forskellige citater i hver gruppe. Brug et par minutter på at læse citaterne grundigt igennem.

Gruppen stiller sig i en firkant eller en femkant. En elev læser sit citat højt. De andre har nu lov til at stille et spørgsmål hver til citatet, som eleven med citatet skal forsøge at svare på. De har 2-5 minutter til at tale om hvert citat. Når tiden er gået, læser næste elev sit citat højt og så videre, indtil alle har været igennem.

I kan også lave en fælles præsentation i klassen.

"Rådhuset og kirken, du ser i dag, er det, de byggede op efter branden. Ligesom huset her. På den måde kan vi mennesker forsøge at glemme de mørkeste stunder i vores historie og vende ryggen til døden. Vi bygger nyt og lader som ingenting, men mørket vil altid være hos oside Sorgen slynger sin kappe Døden spænde sit lærred, og skæbnen svinger sin pensel." side 25

"De Døde sanser, når de levende er triste ... De næres af smerte og sorg. Når de fornemmer den, bliver de urolige, og vender tilbage." side 57

"De Døde forlader os aldrig, hvis vi ikke rækker ud efter lyset og er stærke. Ellers forsvinder vores øjenbryn også til sidst, og vi bliver skygger og ender med at gå rundt i gamle huse om natten og banke på fremmede døre." side 84

"Nogle gange kan den sorg føles lige så stor. Afsked er blot en anden form for død. Sorgen trækker os alle mod mørket." side 26

"Faktisk føltes det nærmest, som det var huset, der græd. Men huse græder ikke." side 25

Bag maskerne

Maskerne er et gennemgående billede i fortællingen. Husets facade er besmykket med masker.

Maskerne kan være et symbol på flere ting: Masker kan symbolisere forskellige følelser, de kan være et udtryk for noget, vi gemmer os bag, eller de kan repræsentere forskellige personligheder eller roller.

Derfor er det oplagt at stille skarpt på maskernes betydning i fortællingen om Cornelia.

Lad fx eleverne i grupper vælge en scene fra bogen. De skal nu lave et tableau af scenen. Hver person i tableauret skal have en maske på, der viser en følelse, der passer til situationen. Maskerne kan eleverne selv lave i hvidt papir. De kan vælge at lave et helt stillestående tableau, eller de kan lave et tableau i tre faser, hvor de bevæger sig fra en position til en anden. Måske skifter maskerne undervejs, eller måske falder de. Tableauerne kan dokumenteres med fotos og evt. hænges op i klassen.

For at forstå de mange betydninger, der kan knytte sig til fænomenet og ordet masker, kan du også lægge op til, at eleverne får leget med maskeord, fx *maskebal*, *maskefald*, *maskerade*, *ansigtsmaske* eller får lavet nye ord med masker fx *maskeballade*. Vigtigt er det, at I sammen får talt om maskens betydning i romanen. I den forbindelse kan du også vælge at sætte fokus på huset som billede. Huset bliver i fortællingen besjælet (fx græder det), og huset danner rammen om fortællingen og rummer alt det uhyggelige, der sker.

Byg og flyt relationer

Personerne i romanen har nogle lidt komplicerede relationer, og de har svært ved at få talt om deres følelser. Eleverne kan fordybe sig i relationerne ved at lave visuelle fortolkninger, hvor der er plads til at afprøve og lege med forskellige bud.

Byg personernes forhold i LEGO

Lad eleverne selv vælge en relation, eller vælg for dem. Det kan fx være mor – Cornelia, Arthur – Cornelia, far – Cornelia, mor – far – Cornelia. Hvordan placerer de sig i forhold til hinanden? Er nogle højere oppe end andre? Ser de på hinanden? Ser de væk fra hinanden? Er der én der ligger ned? Er der en mur imellem dem? Er de bundet sammen af noget? Hvordan er afstanden mellem dem?

Følg op i klassen med en fælles snak, hvor eleverne fortæller om de overvejelser, de gjorde sig undervejs

Den levende aktantmodel

Aktantmodellen kan bruges for at forstå, hvordan personer forholder sig til hinanden, og hvad deres funktioner er i historien. Tegn fx modellen med kridt enten på gulvet eller i skolegården, og lad eleverne fordele personerne imellem sig. Giv dem et navneskilt på, så det er tydeligt, hvem der er hvem. Lad nogle andre elever fordele personerne i modellen. Tal sammen undervejs om, hvordan og hvorfor de placeres, hvor de gør. Der må gerne flyttes rundt på personerne som skakbrikker, mens de forskellige muligheder afprøves. Prøv om I kan finde frem til et resultat, som I er enige om.

Slutningen

Der er oplagt, at I dvæler lidt ved kapitel 0, hvor der er sket en forandring både med Cornelia og med huset. Tal med eleverne om denne forandring. Men spændingen holdes stadig i live, idet der til sidste punktum stilles spørgsmålstegn ved, hvorvidt Arthur er et spøgelse eller et levende menneske. Det er også her, at vi finder ud af, at Cornelias efternavn er Fønixen. Her kan I undersøge navnesymbolikken nærmere herunder myten om fugl Fønix, der rejser sig fra asken og bliver genfødt. Hvordan kan myten om fugl Fønix være et billede på Cornelias udvikling?

Perspektivering

Eleverne kan perspektivere til andre tekster ved at finde tekster, som er uhyggelige, eller tekster, som berører de samme temaer, fx skilsmisse. De kan fx læse billedbogen *En pige med pigsko* af Mette Vedsø, der handler om skilsmisse. Billedbogen kan findes på dansk3-6.gyldendal.dk. Hvis I vil arbejde videre med andre uhyggelige fortællinger, kan forløbet *Uhyggen breder sig* anvendes. Et andet bud på en uhyggelig fortælling er Peter Mouritzens novellesamling *Hugormens hoved*. Både bogen og værkforløbet findes på dansk3-6.gyldendal.dk.

På dansk.gyldendal.dk findes forløbet *Gyserfilm*, hvor eleverne skal sætte de uhyggeskabende virkemidler i spil i en filmproduktion. Eleverne kan i forlængelse af romanlæsningen også sættes i gang med at skrive deres egen spøgelseshistorie, fx ved at finde på en begivenhed fra deres eget liv, der kan skrives om til en uhyggelig fortælling, der trækker på gysergenrens virkemidler – eller skabes som en lydfortælling.

